

І а̀а̀а̀а̀у́ І́ І́ І́ А̀А̀,
І́ а̀а̀а̀а̀у́ І́ ÇÍ Ē²Í А̀,
О̀а̀о̀у́ а̀ А̀ĐÒР О̀

СЕРТИФІКАЦІЯ ПРОДУКЦІЇ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ДИТЯЧОГО АСОРТИМЕНТУ В УКРАЇНІ

Урядом України в 1993 р. у зв'язку з економічною ситуацією прийнято рішення про запровадження обов'язкової сертифікації продукції, товарів і послуг (Декрет Кабінету Міністрів України "Про стандартизацію і сертифікацію"). В Угоді про технічні бар'єри в торгівлі встановлено єдиний режим оцінки відповідності для вітчизняного виробника та для імпортера.

Незважаючи на те що сьогодні в Україні діють одночасно як нормативні документи, правила й вимоги пострадянського періоду, так і документи, які гармонізовано з європейськими та міжнародними, ситуація на ринку товарів дитячого асортименту зарубіжного та вітчизняного виробництва з кожним роком погіршується. Це пов'язано насамперед із появою неякісних товарів низького цінового сегмента з країн Азії. Виникає необхідність запровадження системи заходів щодо перешкоджання насичення українського ринку товарами дитячого асортименту неналежної якості. Ця робота повинна здійснюватися в різних напрямках, зокрема шляхом гармонізації світових вимог до продукції дитячого асортименту, розробки та впровадження дієвих процедур оцінювання з визначенням показників якості та безпечності, інформування споживачів про невідповідність певної продукції вимогам тощо.

Основними документами, які дозволяють здійснювати діяльність із технічного регулювання та підтвердження відповідності продукції легкої промисловості дитячого асортименту є закони України [1–5], технічні регламенти [6–8], СанПіН [9], ДСТУ [10], документи, що обумовлюють порядок проведення сертифікації та декларування відповідності [11–14].

Законами України "Про підтвердження відповідності", "Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності" визначено правові й організаційні засади розроблення та застосування національних стандартів, технічних регламентів і процедур оцінки відповідності, а також основоположні принципи державної політики в сфері стандартизації, технічного регулювання та оцінки відповідності.

Діяльність щодо оцінювання відповідності продукції можна класифікувати на такі види: акредитація, підтвердження відповідності, інспектування, нагляд і контроль за відповідністю (рис. 1).

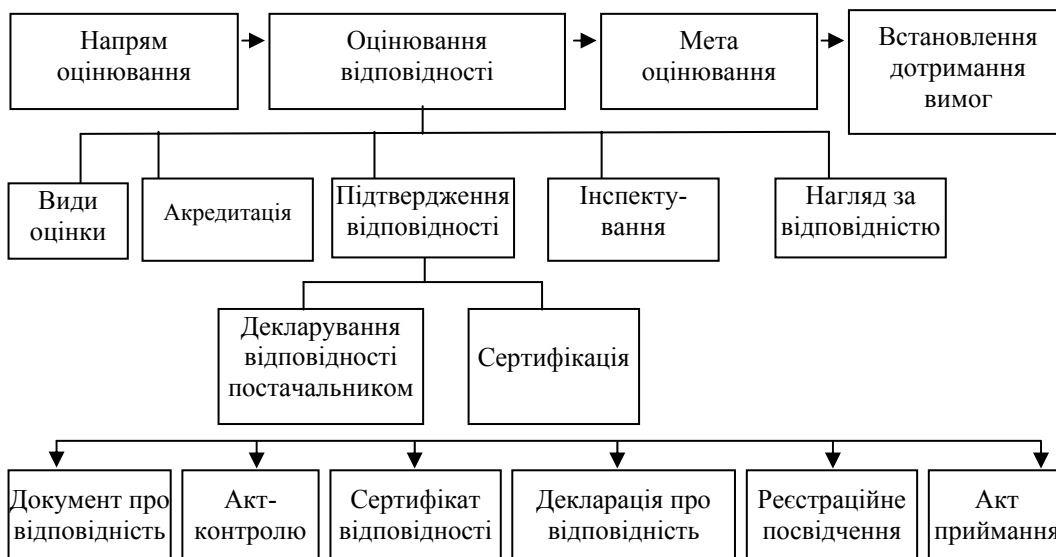

Рис. 1. Види оцінювання відповідності продукції

Законом України "Про захист прав споживачів" регулюються відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками й продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлюються права споживачів, а також визначається механізм їхнього захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів. Стаття 6 цього Закону декларує право споживача на належну якість продукції, зокрема у такій редакції: "Продавець (виробник, виконавець) на вимогу споживача зобов'язаний надати йому документи, які підтверджують належну якість продукції".

Законом України "Про охорону дитинства" визначено "Перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні", яка включає такий дитячий асортимент:

- вироби та полотна трикотажні білизняні для дітей;
- тканини бавовняні та змішані для білизняних виробів дитячого асортименту;
- вироби трикотажні купальні для дітей;
- вироби панчішно-шкарпеткові для дітей: колготки, напівпанчохи та шкарпетки;
- вироби білизняні для дітей із тканин;
- взуття дитяче;
- бинти, вата, марля, вироби з них.

Ці вироби щільно контактують із тілом дитини, саме тому потрапили до групи товарів підвищеного ризику. Існує перелік товарів

(одягу, засобів санітарії та гігієни), які не ввійшли до цього переліку, проте мають безпосередній вплив на здоров'я дитини (памперси, постільна білизна тощо).

У січні 2007 р. змінами до переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, виключено розділ 34 "Товари з паперу шкільні та канцелярські". Одночасно з цим затверджено "Перелік продукції, відповідність якої може бути підтверджена декларацією про відповідність" – продукції з низьким ступенем ризику для життя та здоров'я споживачів. Відповідно до цього документа, зошити шкільні та загальні підлягають в Україні обов'язковому декларуванню про відповідність, однак жодного звернення про реєстрацію декларації не відбулося.

Зважаючи на зобов'язання, які взяла на себе Україна в рамках вступу до СОТ, інтеграції до ЄС, а також співробітництва зі Світовим банком, "Перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні", постійно переглядається та актуалізується. Останню актуалізовану версію Переліку затверджено наказом Держспоживстандарту 18 березня 2009 р. за № 255/16271.

Гігієнічні вимоги та безпечність сировинних матеріалів та товарів дитячого асортименту підприємств легкої промисловості забезпечується СанПіНом № 42-125-4390–87 "Вложение химических волокон в материалы для детской одежды и обуви в соответствии с их гигиеническими показателями" та ДСТУ 4239:2003 "Матеріали та вироби текстильні і шкіряні побутового призначення. Основні гігієнічні вимоги".

Вимоги цих нормативних документів співпадають із вимогами директиви ЄС "Про загальну безпеку продукції". Їх поділяють на три основні групи:

1. Допустимий рівень масової частки хімічних волокон у різних видах продукції (у тому числі масова частка апрету).

2. Комфортність перебування людини в одязі – показники: гігроскопічність, повітропроникність, питомий поверхневий електричний опір, рівень рН (нейтральність, кислотність або лужність середовища).

3. Вміст шкідливих речовин і міграція їх із продукції до тіла людини та навколишнього середовища (показники вмісту вільного та здатного частково виділятися формальдегіду, екстрагуювальних важких металів, пестицидів, пентахлорфенолу, емісії формальдегіду, летких і пахучих сполук, стійкості пофарбування до різних фізико-хімічних дій, наявності не притаманного виробу запаху тощо).

Одним із найпоширеніших випадків невідповідностей є повна або часткова відсутність маркування на виробках. Це суперечить не тільки вимогам нормативної документації України, а й основним директивам ЄС про вимоги до маркування продукції, які регламентують обов'язкове введення на маркуванні піктограм із зображенням виду застосованих матеріалів, способів догляду за виробом, його розмір, найменування підприємства виробника, торгову марку тощо.

Рис. 2. Контрафактна продукція з використанням бренда Adidas

На жаль, в Україні широко розповсюджена фальсифікація продукції, зокрема у вигляді контрафакції – використання відомої торгової марки, бренда (рис. 2).

Також трапляються випадки невідповідності продукції її маркуванню. Однак найпоширенішим видом підробок є заміна основних матеріалів, які традиційно використовуються для виготовлення одягу, взуття, виробів панчішно-шкарпеткових, матеріалами іншого сировинного складу.

Часто у виробництві застосовують матеріали, які не пройшли усі технологічні операції або неякісно оброблені. Наприклад, при сертифікаційних випробуваннях одягу за показником "зміна лінійних розмірів після мокрих обробок" норма становить до 3.5 % по утоку. Фактичні випробування вказують на збільшення показника до 15 %. Тобто на кожному метрі матеріалу після прання усадка становить 15 см по довжині виробу. Це досягається навмисним витягуванням матеріалу при виробництві та вказує на незаконну економію для виробника до 15 см на кожному метрі.

Невідповідність параметрів тканин нормі виявляється також за показником "поверхнева густина" – наприклад, у марлі чи бинтах вона повинна дорівнювати не менше 30 г/см², при перевірці фактичного значення не досягає 20 г/см². І знову констатується "економія" на користь виробника.

Використання так званих "прямих" барвників призводить до невідповідності матеріалу за показником "ступінь стійкості до фізико-хімічної дії (сухого та мокрого тертя, поту, прання, дистильованої води, хімічного чищення)", що завдає великої шкоди організму людини.

При сертифікації панчішно-шкарпеткових виробів часто виявляють невідповідність за коефіцієнтом товщини шва мискової частини, який при нормі 1.2 або 1.4 мм (залежно від розміру) фактично може становити 2–3 мм, що призводить до здавлення ніжки дитини під час носіння взуття (рис. 3).

Рис. 3. Невідповідність чинним вимогам панчішно-шкарпеткових виробів за коефіцієнтом товщини шва мискової частини

Під час сертифікації дитячого взуття невідповідність чинним вимогам частіше виявляється за міцністю кріплення деталей низу. Це відбувається внаслідок використання виробником неякісного клею, порушення умов зберігання (рис. 4).

Рис. 4. Невідповідність взуття нормі за міцністю кріплення деталей низу

На підставі аналізу результатів сертифікації продукції легкої промисловості дитячого асортименту в Україні, зокрема випадків невідповідностей чинним вимогам, можна зробити такі висновки.

Протягом останніх років більша частка товарів легкої промисловості дитячого асортименту, особливо текстилю та взуття, постачається в Україну з Росії, Білорусії, Китаю, Туреччини, Індокитаю. Це свідчить про недостатню підтримку з боку держави національного товаровиробника, а також тарифного та нетарифного митного регулювання імпортованої продукції. Надходження до країни дешевих дитячих товарів низької якості породжує нерівні умови конкуренції на вітчизняному ринку, а головне – така продукція шкодить здоров'ю дитини (провокує появу алергії, грибкових захворювань, формує викривлення стопи, розвиток подагри тощо). Для підтримки вітчизняного виробника держава повинна надавати додаткові пільги.

Вимогами нормативних документів колишнього СРСР було заборонено використання будь-яких синтетичних матеріалів для виготовлення взуття та одягу для новонароджених і дітей ясельного віку, але ці нормативи зараз суттєво змінені не на користь здоров'ю дитини. Вироби закордонного виробництва, які часто містять ці матеріали, мають переваги перед вітчизняними, зокрема в ціні.

Перехід від обов'язкової сертифікації до міжнародної моделі оцінки відповідності (насамперед декларування відповідності виробником) має супроводжуватися створенням ефективною системи контролю якості та безпеки продукції на підприємствах промисловості. Згідно з європейським та міжнародним досвідом, як форму контролю необхідно запровадити державний ринковий нагляд та громадський контроль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Про підтвердження* відповідності : Закон України № 2406-III від 17 трав. 2001 р.
2. *Про стандарти*, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності : Закон України № 3164-IV від 1 груд. 2005 р.
3. *Про охорону* дитинства : Закон України № 2402-III від 26 квіт. 2001 р.
4. *Про забезпечення* санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України № 4004-XII від 24 лют. 1994 р.
5. *Про захист* прав споживачів : Закон України № 1023-XII від 12 трав. 1991 р.
6. *Технічний* регламент з підтвердження відповідності щодо безпеки іграшок від 3 трав. 1988 р. — Режим доступу : <http://www.zakon.nau.ua>.
7. *Технічний* регламент щодо назв текстильних волокон і маркування текстильних виробів від 16 груд. 1996 р. — Режим доступу : <http://www.zakon.nau.ua>.
8. *Технічний* регламент модулів оцінки відповідності та вимог щодо маркування національним знаком відповідності, які застосовуються в технічних регламентах з підтвердження відповідності від 22 лип. 1993 р. — Режим доступу : <http://www.zakon.nau.ua>.
9. СанПиН № 42-125-4390-87. Вложение химических волокон в материалы для детской одежды и обуви в соответствии с их гигиеническими показателями. — Режим доступа : <http://www.normativ.net.ua>.
10. *Матеріали* та вироби текстильні і шкіряні побутового призначення. Основні гігієнічні вимоги. ДСТУ 4239:2003. — Режим доступу : <http://www.lindex.net.ua> (Бібліотека стандартів).
11. *Перелік* продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні : укл. Б. Угаров. — К. : Держстандарт України, 2000. — 180 с.
12. *Тимчасовий* порядок декларування відповідності продукції з низьким ступенем ризику для життя і здоров'я споживачів від 1 січ. 2005 р. // Офіційний вісник України. — 2006. — № 52.
13. ДСТУ 3413-96. Порядок проведення сертифікації продукції. — Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
14. *Порядок* проведення робіт з сертифікації продукції легкої промисловості від 10 берез. 1999 р. // Режим доступу : <http://www.uazakon.nau.ua>.